

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Dzirnavu iela 16, Rīga, LV-1010; tālr.: 67686768; fakss: 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

15.09.2014. Nr.1-8/25

Uz 09.09.2014. Nr.9/4 – 2 – n/81 – 11/14

**Latvijas Republikas Saeimas
Cilvēktiesību un sabiedrisko lietu
komisijas priekšsēdētājai Inārai Mūrniecei**
Jēkaba ielā 11
Rīgā, LV- 1811

Par likumprojektu „Grozījumi
Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā”

Latvijas Republikas tiesībsargs ir izskatījis Saeimas deputātu piedāvātos grozījumus Uzturlīdzekļu garantiju fonda likumā (turpmāk – Likums), kas noteiktu ziņu par tiem vecākiem, kuru vietā uzturlīdzekļi tiek maksāti no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, publiskošanu fonda administrācijas mājaslapā. Ziņu publiskošana notiktu ar iesniedzēja piekrišanu un ziņas tiktu publiskas par tiem parādniekiem, kuri nav personas ar I vai II grupas invaliditāti.

Iepazīstoties ar Saeimas deputātu piedāvātajiem grozījumiem Likumā, informēju, ka neatbalstu ziņu par Uzturlīdzekļu garantiju fonda parādniekiem publiskošanu, izsakot šādus iebildumus:

Plānotie grozījumi Likumā paredz tiesību ierobežošanu, kas skar personas, tostarp bērnu, tiesības uz privāto dzīvi, tādēļ ir būtiski, lai tie būtu pieļaujami no cilvēktiesību viedokļa.

Latvijas Republikas Satversmes 116.pantā ir paredzēti mērķi, kuru nodrošināšanai cilvēktiesību ierobežojums var tikt atzīts par legītimu. Saskaņā ar minēto pantu personas tiesības var ierobežot, lai aizsargātu citu cilvēku tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību.

Analizējot plānotos grozījumus, var secināt, ka grozījumu mērķis ir nodrošināt parādu atmaksu valsts institūcijai no tiem vecākiem, kuri labprātīgi nepilda vai nepienācīgi pilda tiesas spriedumu par uzturlīdzekļu piedziņu. Anotācijā norādītais grozījumu mērķis - nodrošināt bērna tiesību aizsardzību - tiek sasniegts pastarpināti, jo gadījumā, kad vecāks nepilda tiesas spriedumu,

bērna tiesības nodrošina valsts, izmaksājot bērna uzturam līdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda. No bērna tiesību uz sociālo nodrošinājumu viedokļa nav izšķirošas nozīmes, vai līdzekļus bērna uzturam maksā vecāks vai valsts vecāka vietā. Tomēr likuma grozījumu mērķis ir atzīstams par leģitīmu, jo tas vērsts uz sabiedrības labklājības aizsardzību, kuras interesēs nav no valsts budžeta novirzīt ievērojamus naudas līdzekļus parādnieku – uzturlīdzekļu nemaksātāju civiltiesisko saistību segšanai.

Lai tiesību ierobežojums būtu attaisnojams, tam ir jāatbilst arī samērīguma principam, proti, ir jābūt līdzsvaram starp leģitīmo mērķi no vienas puses un personas tiesībām un likumiskajām interesēm no otras puses, kā arī tiesību ierobežojumam ir jābūt piemērotam leģitīmā mērķa sasniegšanai.

Uzturlīdzekļu garantiju fonda parādnieki ir personas, kuru mantisko stāvokli ir izvērtējis zvērināts tiesu izpildītājs un Civilprocesa likumā noteiktajā kārtībā atzinis, ka tiesas nolēmuma par uzturlīdzekļu piedziņu izpilde ir neiespējama. Tātad parādnieki ir personas, kuras nesaņem darba samaksu, tām nav citu ienākumu, noguldījumu kredītiestādēs, kustamās mantas un nekustamā īpašuma.

Lai gan reģistrētā bezdarba līmenis valstī 2014.gada augusta beigās bija nedaudz samazinājies un sasniedza 8,4% no ekonomiski aktīvo iedzīvotāju kopskaita, Nodarbinātības valsts aģentūras uzskaitē 2014.gada augusta beigās bija 80 938 bezdarbnieki¹. Tiesībsarga birojā saņemto iesniegumu saturs liecina, ka faktiskais bezdarba apmērs varētu būt augstāks, jo daļai ilgstošo bezdarbnieku ir zudusi motivācija apmeklēt Nodarbinātības valsts aģentūru, līdz ar to viņi bezdarbnieka statusu ir zaudējuši un netiek uzskaitīti kā bezdarbnieki.

Ņemot vērā augsto nabadzības un sociālās atstumtības risku Latvijā², hipotētiskais pieņēmums, ka parādnieki vēlēšies nokārtot savas saistības pret Fonda administrāciju, jo nevēlēšies, ka viņu personas dati tiktu publiskoti, vērtējams kritiski. Protams, ir iespējams, ka šis mehānisms uzrunās nelielu daļu ļaunprātīgo nemaksātāju, tomēr, kā atzina arī paši Uzturlīdzekļu garantiju fonda pārstāvji 2014.gada 17.jūnija sēdē³, tad šis procents būs niecīgs.

Nabadzības riskam pakļautu personu datu publiska izpaušana radīs personu tiesību uz privāto dzīvi aizskārumu un nesasnies mērķi. Atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūrai pamattiesību ierobežojums, kurš nesasniedz mērķi, nav attaisnojams. Savukārt par ļaunprātīgu izvairīšanos apgādāt un dot uzturu saviem bērniem paredzēta personas saukšana pie kriminālatbildības saskaņā ar Krimināllikuma 170.pantu.

Izvērtējot likumprojektu no bērnu tiesību aizsardzības viedokļa, vēlos vērst uzmanību, ka ziņu publiskošana par bērna tēvu vai māti kā uzturlīdzekļu parādnieku vienlaikus skar arī bērna tiesības uz privāto dzīvi – tā izpauž informāciju, ka starp bērna vecākiem ir bijis strīds par bērna uzturēšanu, ka

¹ <http://www.nva.gov.lv/index.php?cid=2&mid=2&txt=3761&from=0>

² Nabadzības riskam un sociālajai atstumtībai tiek pakļauti 40% Latvijas iedzīvotāju, Eurostat dati. Pieejams: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_peps03&lang=en

Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: www.csb.gov.lv

³ Saeimas Budžeta un finanšu (nodokļu) komisijas Demogrāfijas lietu apakškomisijas sēde.

viens no vecākiem ir cēlis prasību tiesā un otrs labprātīgi nepilda tiesas spriedumu un ka vienam no vecākiem ir tāds mantiskais stāvoklis, ka uzturlīdzekļus viņa vietā maksā valsts. Šādas informācijas nonākšana trešo personu rīcībā var radīt nelabvēlīgas sekas bērnam - pakļaut bērnu emocionālas vardarbības riskam, radīt sociālu atstumtību u.tml. Tas varētu radīt gluži pretēju efektu likumprojekta mērķim, proti, nodarīt kaitējumu bērna tiesībām un tiesiskajām interesēm, jo bērns daudzos gadījumos varētu tikt nostādīts neērtā situācijā vai pazemots, citām personām uzzinot par vecāku parādsaistībām.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, uzskatu, ka plānotajos grozījumos paredzētā parādnieku datu publiskošana nevar tikt uzskatīta par piemērotu līdzekli, lai nodrošinātu efektīvāku parādu atmaksu valstij, kā arī vecāku pienākumu pildīšanu pret saviem bērniem.

Ar cieņu,

tiesībsargs

J.Jansons

Grāvere 67201408
Pakārkle 67201418